

تابعیت از منظر قانون

مؤلف:
www.ketab.ir

حسین عسکری

مدیر عامل مؤسسه حقوقی هومت

۱۴۰۰

سرشماره	:	عکرمی، حسین، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	:	تابعیت از منظر قانون / مؤلف حسین عکرمی.
مشخصات نشر	:	نهران: انتشارات شیل، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۲۱۹ ص.
شابک	:	978-622-7700-66-4
وضعیت فهرست نویسی	:	فبا
بارداشت	:	قلمنامه ص. [۲۱۳] - ۲۱۹.
موضوع	:	تابعیت
موضوع	:	Citizenship
موضوع	:	برج تابعیت
موضوع	:	Statelessness
موضوع	:	تابعیت -- ایران
موضوع	:	Citizenship-- Iran
موضوع	:	تابعیت مضاعف -- ایران
موضوع	:	Dual nationality -- Iran
رده بندی کنگره	:	K۳۲۲۴
رده بندی دیویی	:	۳۲۲/۶
شماره ثبت فاس ملی	:	۸۴۸۴۱۲۰
اطلاعات رکنورد فاس	:	فبا

تابعیت از منظر قانون

ISBN: 978-622-7700-66-4

9

786227

700664

ناشر کتاب چاپ محصور است

مؤلف: حسین عکرمی

ناشر: انتشارات شیل

سال چاپ: ۱۴۰۰

نوبت چاپ: اول

شماره گان: ۳۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۷۰۰۰-۶۶-۴

طراح جلد: آفرینس

قیمت: ۶۷۵۰۰ تومان

انتشارات شیل ناشر کتب تخصصی و دانشگاهی
۰۲۴-۰۱۳-۰۹۳-۷۷۷۴۲۵۵۱ (۰۲)

فهرست

۹	فصل اول: مفهوم تابعیت
۱۱	مقدمه
۱۶	تفاوت بین اقامت و تابعیت
۱۶	تعریف اقامت
۱۶	تعریف تابعیت
۱۷	راه‌های اعطا یا کسب تابعیت
۱۷	کشورهای تابع سیستم خاک
۱۷	کشورهای تابع سیستم خون
۲۱	ارتباط تابعیت و اقامت
۲۱	رابطه تابعیت و ملیت
۲۳	اهمیت تابعیت
۲۴	تاریخچه مسئله اقامتگاه و تابعیت
۲۸	مفهوم بیگانه
۲۹	نوع ارتباط در تابعیت
۲۹	مفهوم تابعیت از دیدگاه حقوق بین‌الملل خصوصی
۳۱	آثار تابعیت
۳۲	کسب تابعیت زن به واسطه ازدواج
۳۳	مفهوم تابعیت از نظام حقوقی و قوانین ایران
۳۳	متمم قانون اساسی مشروطیت
۳۵	انتقادهای شکلی و ماهوی بر قانون تابعیت ایران
۳۸	شرایط پذیرش و یا تحصیل تابعیت ایرانی
۴۰	معیار تابعیت در اسلام
۴۰	تعیین خودی و بیگانه

۴۱.....	انواع تابعیت در نظام حقوقی اسلام
۴۳.....	اصول تابعیت در نظام حقوقی اسلام
۴۷.....	تغییر تابعیت قراردادی
۴۷.....	به صورت ارادی
۴۸.....	تغییر قهری
۴۸.....	سلب تابعیت دینی
۴۸.....	سلب تابعیت قراردادی
۴۸.....	بازگشت به تابعیت اسلامی
۴۹.....	تساوی حقوقی مسلمانان در هر جای دارالسلام
۴۹.....	منابع تابعیت
۵۰.....	منابع داخلی (قانون و رویه قضائی)
۵۳.....	منابع بین المللی (عهدنامه ها و عرف بین المللی)
۵۷.....	منابع بین المللی تابعیت
۵۷.....	اصل بین المللی آزادی دولت ها در قانون گذاری برای تعیین اتباع خود
۵۷.....	اقسام تابعیت به لحاظ تعهد
۵۸.....	نوع رابطه تابعیت به لحاظ حقوقی
۵۹.....	فصل دوم: آپاترید
۶۲.....	مهاجرت یا پناهندگی
۶۳.....	ترک تابعیت
۶۳.....	بی تابعیتی در اثر اختلاف قوانین کشورها
۶۶.....	جلوگیری از سلب تابعیت
۶۶.....	جلوگیری از مهاجرت و پناهندگی
۶۶.....	حاکمیت سیستم های خون و خاک

رویکرد کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان در ارتباط با افراد بدون تابعیت	۶۹
جلوگیری از سلب تابعیت به عنوان مجازات توسط دولت متبوع شخص	۷۴
مشروط نمودن ترک تابعیت تبعه خود به تحصیل تابعیت دیگر	۸۷
جلوگیری از بی تابعیتی از طریق توافقنامه ها و معاهده های بین المللی و منطقه ای	۸۹
حقوق اعطایی به اشخاص بی تابعیت در اسناد بین المللی و منطقه ای	۹۷
اعمال رژیم برابر در مواجهه با اشخاص بی تابعیت و بیگانهان	۱۰۱
عضویت در سندیکاهای حرفه ای و جمعیت های غیر سیاسی و غیر انتفاعی	۱۰۴
آزادی رفت و آمد	۱۱۵
برخورداری از اوراق هویت و اسناد مسافرت	۱۱۵
پرداخت مالیات و عوارض به صورت برابر با اتباع خود کشورها	۱۱۶
انتقال دارایی	۱۱۷
عدم مجازات در موقع ورود غیر قانونی به داخل کشورها	۱۱۷
اخراج و منع اخراج (اعاده) پناهندگان و اشخاص بی تابعیت	۱۱۸
کسب تابعیت	۱۲۰
فصل سوم: آثار تحصیل تابعیت	۱۲۱
آثار تابعیت از منظر حقوق بین الملل، عمومی، خصوصی	۱۲۲
مقررات تابعیت در جمهوری اسلامی ایران	۱۲۳
روش های تحصیل تابعیت ایران	۱۲۴
تابعیت با اعمال سیستم خون	۱۲۴
تابعیت با اعمال سیستم خاک	۱۲۶
پذیرش بر اساس اصل خاک به دلیل وضع متقابل	۱۳۰
مبدأ پذیرش به تابعیت ایران	۱۳۰
آثار تحصیل تابعیت ایران	۱۳۱

۱۳۱.....	آثار تحصیل تابعیت ایران نسبت به خود شخص
۱۳۲.....	الف، حقوق شخص پذیرفته شده به تابعیت ایران
۱۳۲.....	تکالیف شخص پذیرفته شده به تابعیت ایران
۱۳۴.....	آثار تحصیل تابعیت ایران برای اولاد کبیر
۱۳۴.....	آثار تحصیل تابعیت ایران برای اولاد صغیر
۱۳۵.....	تحصیل تابعیت توسط زوج
۱۳۵.....	خروج از تابعیت ایران
۱۳۶.....	بررسی آثار ترک تابعیت
۱۳۷.....	شرایط ترک تابعیت
۱۳۷.....	نکات قابل توجه در مورد شرایط ترک تابعیت
۱۳۹.....	ترک تابعیت بدون رعایت قانون
۱۴۰.....	آثار شخصی ترک تابعیت در مورد ترک تابعیت ایران
۱۴۱.....	فصل چهارم: تابعیت مضاعف
۱۴۴.....	تابعیت مضاعف در ایران
۱۴۴.....	نظر قانون گذار ایران در مورد تابعیت مضاعف
۱۴۴.....	رویه عملی ایران در مورد تابعیت مضاعف
۱۴۵.....	تابعیت مضاعف در حقوق بین الملل
۱۴۶.....	کشورهای پذیرنده تابعیت مضاعف
۱۵۰.....	نحوه دریافت تابعیت مضاعف در استرالیا
۱۵۱.....	مزایای استرالیایی‌هایی که دارای دو تابعیت هستند
۱۵۲.....	اقدامات سازمان‌های بین‌المللی برای کاهش موارد تابعیت مضاعف
۱۵۲.....	کنفرانس ۱۹۳۰ لاهه
۱۵۳.....	مجموعه قوانین تابعیت سازمان ملل متحد ۱۹۵۵
۱۵۳.....	کنوانسیون اروپایی محدود کردن تابعیت مضاعف ۱۹۶۳

مفهوم تابعیت داشتن یک کشور، به مفهوم آن است که شرایط قانونی تابعیت آن کشور درباره شخص جمع است. به این ترتیب رابطه تابعیت میان فرد و دولت رابطه‌ای است قانونی که موجب می‌شود فرد در شمار اعضای جمعیت تشکیل دهنده دولت در یک سرزمین به شمار آید. همین مفهوم در تعریفی که درباره این مفهوم از سوی «باتیفول» ارائه شده است به این عبارت انعکاس یافته است: تابعیت «تعلق حقوقی شخص به جمعیت تشکیل دهنده دولت» می‌باشد. این تعریف افزون بر دارندگان تابعیت اصلی شامل دارندگان تابعیت اکتسابی نیز می‌شود و این نکته را هم نشان می‌دهد که شرط تابعیت وجود جمعیتی است که تشکیل آن به تشکیل دولت انجامیده باشد و لفظ تعلق در این تعریف به مفهوم آن است که دارنده تابعیت مطیع صلاحیت‌های دولت متبوع خود، در برابر دولت‌های دیگر می‌باشد بیگانگان هم در یک سرزمین در حدودی که قوانین آن سرزمین اجازه می‌دهد از حقوق بهره‌مند و مطیع قوانین همان سرزمین می‌باشند. منتهی اطاعت آن‌ها نسبت به اطاعت اتباع از این حیث متفاوت است که رابطه آن‌ها با آن دولت و قوانین آن به مناسبت حضور آن‌ها در آن سرزمین و یا وجود منافعی معین در آنجا و زودگذر است و با خروج آن‌ها از آن سرزمین و یا وجود منافع روابط آن‌ها با آن دولت و پیروی آن‌ها از آن قوانین نیز قطع می‌شود و حال آنکه اطاعت اتباع از قوانین کشور خود و دولت خود مستدام و پابرجاست، چنانکه احوال شخصیه آن‌ها در هر کجا که باشند برحسب قوانین برخی کشورها از جمله ایران تابع قانون کشور متبوع آن‌ها می‌باشد. البته باید بدین نکته توجه نمود که در رابطه تابعیت، مانند هر رابطه حقوقی دیگر دو طرف وجود دارد: یکی طرف آن

فرد تبعه می‌باشد طرف دیگر دولت متبوع آن شخص مدنظر قرار می‌گیرد به هر حال هر انسانی از حق تمتع برخوردار است این مسئله سن و سال نمی‌شناسد حتی انسان‌های بی تابعیت نیز از این حق تمتع برخوردار هستند. تعیین تابعیت در هر کشوری بستگی خاص به قانون‌گذاری آن دارد و این قانون آن کشور است که وضعیت آن را معلوم می‌کند. با پیش‌بینی تابعیت اشخاص حقیقی در روابط بین‌الملل و در حقوق داخلی کشورها برای اشخاص حقوقی نیز به لحاظ آنکه آن‌ها را دارنده حق تلقی می‌کنند، تابعیت شناخته شده است. ولی تعریف تابعیت اشخاص حقوقی با تعریف تابعیت اشخاص حقیقی تفاوت دارد و اصطلاح تابعیت اشخاص حقوقی به صورت مجازی می‌باشد. در کنار تابعیت اشخاص دربار برخی انواع اموال منقول نیز که دارای قوه محرک می‌باشند مانند کشتی‌ها اعم از شناورهای موتوری متحرک در رودخانه‌های داخلی یا کشتی‌های بحر پیمای و هواپیماها، در قوانین کشورها فرض تابعیت می‌شود همچنین آن دولتی می‌تواند تابعیت اعطا کند که بر آن بتوان تعریف دولت را مترتب دانست و در عرصه بین‌المللی از این جایگاه برخوردار باشد. روشن است که تابعیت بستگی به وجود دولت دارد ولی این دولت است که معین می‌نماید چه کسانی این صلاحیت را دارند که اتباع او باشند و در واقع هر دولتی در قانون‌گذاری خود تعیین می‌کند چه کسانی می‌توانند از اتباع آن دولت به شمار آیند اثبات وجود هر گونه رابطه‌ای بین فرد دولتی معین بر اساس قانون است. این قوانین اعم از قانون اساسی قانون عادی و آئین‌نامه‌های اجرایی می‌باشد. انگیزه تنوع در این قواعد و قوانین و راهکارهای قانون‌گذاری آن است که تحقق رابطه تابعیت میان فرد و دولت تحت شرایط گوناگون انجام می‌شود مانند تابعیت‌های اصلی یعنی تابعیت ناشی از تولد و تابعیت‌های اکتسابی و جداسازی اتباع خود از سوی کشورها به این نتیجه

منتهی می‌شود که اتباع هر دولت در جامعه بین‌المللی مشخص باشند و در روابط بین‌المللی است که نتیجه این قانون‌گذاری‌ها ظاهر می‌شود البته باید متذکر شد که قاعده‌های بین‌المللی الزام آور که دولت‌ها ناگزیر باشند در قانون‌گذاری‌های خود از آن‌ها متابعت کنند ایجاد نشده است و عرصه بین‌المللی در این خصوص از یکپارچگی و انسجام کافی برخوردار نمی‌باشد. موضوع تابعیت در واقع مبین وضعیتی است که بر اساس آن‌ها می‌توان تابعیت فردی را نسبت به دولتی معین معلوم نمود. این قاعده‌ها به‌طور جداگانه از سوی دولت‌ها تنظیم می‌شوند. نتیجه اینکه اگر کسی در قلمرو آن کشور بر اساس آن قاعده‌ها از اتباع به شمار نیاید بیگانه محسوب می‌گردد خواه تابعیت کشوری دیگری به او قابل انتساب باشد یا نباشد. جدا ساختن اتباع هر کشور از بیگانگان از آنچه سرچشمه می‌گیرد که حقوق بیگانگان نسبت به حقوق اتباع کم و بیش متفاوت خواهد بود. چرا که برای تعیین میزان حق تمتع هر فرد یک کشور ابتدا باید مشخص گردد، آیا وی از اتباع یا از بیگانگان است در صورتی که بیگانه باشد حقوق او به میزانی است که در مباحث وضعیت بیگانگان مشخص شده است. در واقع این اتباع هستند که اعضای دائمی جامعه آن کشور را تشکیل می‌دهند و حضور افراد بیگانه ناپایدار است و منطبق با مصالح کشور می‌باشد. اصولاً عامل مؤثر در ایجاد قاعده‌های کنونی تابعیت و گسترش این مفهوم وجود دولت‌های مختلف در جوامع بین‌المللی می‌باشد. در این بخش است که میان تابعیت و حقوق بین‌الملل به جهات گوناگون ارتباط دیده می‌شود برخی از نویسندگان معتقد می‌باشند که: ملاک تحقق ملت را هرچه قرار دهید همان ملاک تحقق تابعیت نیز واقع می‌شود پس تابعیت رابطه‌ای است که با آن قانون ملت فراهم می‌شود. تابعیت عبارت از یک رابطه سیاسی و قضایی است که نتیجه آن متصل شدن فردی است به دولت.